

Josep Carles Romaguera

A la fi ha arribat a la nostra cartellera la pel·lícula pòstuma de Stanley Kubrick, després d'un rodatge etern i fatigós, que s'iniciava el 7 de novembre de 1996, ple de rumors com ens té acostumats en la preparació dels seus projectes aquest director solitari i controvertit, creador megalòman que sempre ha viscut envoltat pel misteri i el secretisme, a causa sens dubte de la seva personalitat esquivada, aliena a la fama, i fugissera com ho demostra el fet del seu exili voluntari a Londres, lluny de la parafernàlia hollywoodenca. El rodatge i l'estrena d'*Eyes Wide Shut*, venien precedits per tot tipus de comentaris i d'anècdotes, algunes malintencionades i amb el clar objectiu de confondre la gent i crear una major repercussió mediàtica fins arribar a produir -amb el permís del senyor Lucas- el fenomen cinematogràfic de l'any, un vertader esdeveniment cultural. Tot aquest ambient es va veure afavorit pel fet que la parella protagonista de la pel·lícula fos interpretada pel matrimoni Cruise-Kidman, els quals interpreten un matrimoni, el doctor William Hartford i la seva esposa Alice, que pateix problemes en les seves relacions sexuals. Finalment, el fenomen va adquirir dimensions il·limitades en un fatídic 7 de març, dia en què es va anunciar la mort del director, que ens deixava enllestida la seva darrera creació i passava a formar part de la llegenda.

Una vegada estrenada la pel·lícula hem pogut desvetllar alguns dels misteris i descobrir que Tom Cruise no apareix transvestit i que, com a molt, el que fa és disfressar-se amb una màscara, o que l'alt contingut sexual d'algunes escenes no és més que una fallàcia publicitària i una demostració de la conservadora i falsa moral americana. En tot cas no ha faltat la polèmica entorn de la censura ni tampoc les discussions entre el fidels seguidors de Kubrick i aquells que el consideren un mediocre i un fals provocador, engatat pel geni del seu ego.

Personalment em considero més pròxim als primers, però sense caure en

el fanatisme incondicional ni en la idolatria cegadora. La meua admiració per Kubrick es fonamenta en elements llunyans a la seva personalitat i relacionats amb elements que dins la seves pel·lícules pertanyen a la seva tasca com a director. Amb això vull dir que obres tan discutides, objecte de les més ferotges crítiques pels seus detractors, com *A Clockwork Orange* (*La naranja mecànica*, 1971) o *The Shinning* (*El resplandor*, 1980) presenten nombrosos inconvenients tant a nivell temàtic com a nivell argumental, però el que a mi em resulta inqüestionable és la capacitat de Kubrick per dirigir la història; és a dir

una malaltia com és la banalització de la cultura. En aquest cas, el director novaiorquès es va decidir per l'adaptació d'una novel·la titulada *Traumnovelle* (*Relato soñado*), escrita pel vienès Arthur Schnitzler i publicada el 1926. La història va patir lleugeres variants com l'actualització geogràfica i temporal, passant de la Viena de principis de segle al Nova York contemporani, o l'aparició de Víctor Ziegler, personatge interpretat per Sidney Pollack, que no apareix a l'original literari, i amfitrió de la festa a què acut el matrimoni format per Bill i Alice. La festa organitzada per Ziegler, en què ambdós han flirtejat

per elaborar una posada en escena que crea l'ambient i transmet en llenguatge estrictament cinematogràfic el tema i la psicologia dels personatges. En aquest punt la seva megalomania no és més que la demostració que Kubrick és un déu totpoderós creador de les lleis (entengui's l'estil) que regeix la seva obra. Igual que passa amb Hitchcock, Buñuel, Cassavettes, Kubrick té l'habilitat de dominar un estil inconfusible i d'adaptar-lo sense haver de forçar, engalçant el tractament de la història amb la planificació, el ritme, la música, etc.

Eyes Wide Shut, gràcies a aquest fet, és una pel·lícula magnífica i radical, clar exemple d'un cinema que es fa necessari en una època en què patim

amb alters persones, serà el desencadenant d'una discussió sobre la infidelitat i on es produirà el descobriment, per part de William Hartford, de les ocultes passions sexuals de la seva dona (en una magnífica interpretació de Nicole Kidman) que li confessa que hagués posat en perill el seu matrimoni d'haver-se consumat el seu desig per un militar i que demostra en la ja famosa escena davant el mirall, magistral exercici de direcció de Kubrick, la indiferència cap al seu marit. La inquietud i la gelosia es despertaran en el protagonista, davant tan íntima confidència d'Alice, i iniciarà un periple vital que el portarà al límit de les seves fantasies sexuals, en un vertader descens als inferns per una ciutat freda i anodina,

Eyes Wide Shut, gràcies a aquest fet, és una pel·lícula magnífica i radical, clar exemple d'un cinema que es fa necessari en una època en què patim una malaltia com és la banalització de la cultura.

▶▶▶

on l'ambient nadalenc tan sols s'intueix per les llums de colors i pel gra de la fotografia que irrompen en els plans amb extraordinària força difuminadora.

Aquest ambient irreal és un dels grans encerts de Kubrick i es correspon amb la fugida cap a les més íntimes i ocultes passions sexuals que el precipitaran cap a un món oníric i surrealista on acabarà posant en perill la seva vida i la seva família. L'exemple més extrem d'aquest viatge fantasmagòric és l'escena de l'orgia on Kubrick aprofita per posar de manifest la perversió, la decadència i la hipocresia de l'alta societat de Nova York, que es reuneix en celebracions litúrgiques en la més estricta clandestinitat. Escena magnífica i purament kubrickiana, malgrat una petita trampa de guió sense importància, en què el director crea un ambient dominat per la carnalitat del color vermell, la força ètnica i ritual de la música i la suggerent planificació basada en lleugers i suaus tràvelings.

Eyes wide shut torna a ser un exemple del geni de Kubrick com a director i de la seva capacitat per elaborar una posada en escena que connecta amb el tractament que requereix la història d'un matrimoni que desvetlla els seus instints més íntims i secrets. És en aquest nivell on *Eyes wide shut* se'm revela com una obra mestra que posseeix una factura visual aclaparadora, que fascina l'espectador i l'aproxima a la història. La fórmula del director assoleix la genialitat en escenes com la ja esmentada de l'orgia o la primera de les converses del matrimoni, en una magnífica utilització del pla/contraplà transmetent el distanciament i la manca de comunicació, o la de la festa del doctor Ziegler; en aquesta última hi ha un domini absolut de la llum blanca que crea una atmosfera irreal i abstracta com si es tractés d'un somni, provocant una sensació d'evanescència. Abans, però, Kubrick ja ens ha enganxat amb un inici que reflecteix la indiferència, plena de gestos quotidians i insignificants, sotmesos a la

rutina, propis d'un matrimoni que es prepara per a una festa. Kubrick, des del principi, ens captura amb la seva posada en escena dictada per una elegància fruit d'una escritura cinematogràfica molt musical i per una planificació amb tirallínies amb meticulosos tràvelings en retrocés que segueixen els personatges.

Uns personatges que protagonitzen la que, tal volta, sigui la pel·lícula, aparentment, més humana del seu director, que sempre s'ha caracteritzat pel distanciament amb què tracta les històries, la fredor amb què retrata els protagonistes i la possibilitat que se li nega a l'espectador per identificar-se amb algun d'ells. El cine de Kubrick és un cine d'idees en què la història i els personatges són un vehicle perquè l'espectador adopti una postura i discuteixi els plantejaments del director. Al tractar el problema de les relacions de la parella en l'àmbit del sexe fa inevitablement que Kubrick s'apropi al gènere humà, però aquest punt de partida es manifesta com un motiu que permet al director endinsar-se dins terrenys metafísics i poder parlar de les confuses barreres que delimiten els somnis i la realitat, o plantejar fins a quin punt la veritat de les nostres vides i de la nostra personalitat està sotmesa a la consciència o la irracionalitat.

Stanley Kubrick sembla trobar en la conflictiva i complexa relació d'aquesta parella, descrita amb precisió i múltiples i subtils detalls, una nova forma de poder expressar el seu pesimismo, la negrura amb què observa les relacions humanes i l'intent d'un home per revelar-se contra la rutina, contra un món convencional en què ell se sent innocentment segur fins que descobreix el revers desconegut de la

seva esposa. *Eyes wide shut* és un film d'una riquesa extraordinària, que sembla que a un se li escapa encara que l'hagi anada a veure dues vegades durant el cap de setmana de la seva estrena, és un drama psicològic (té menys interès com a thriller) exemplar en la descripció d'una parella en què Nicole Kidman es despulla, en tots els sentits, admirablement descobrint una ambigüitat inquietant i en què Tom Cruise, que s' aventura a una escapada incontrolable on acabarà sent víctima d'una obsessió autodestructora.

Sota l'aparent senzillesa de la direcció s'amaga una pel·lícula que a nivell estructural, temàtic i visual s'obri a nombroses i suggerents preguntes a inavitable debats provocats per aquesta dura crítica al matrimoni, vist com un contracte que impedeix la total llibertat a l'home i la dona, i en el qual el director realitza un perfecte exercici de dissecció psicològica. La pel·lícula finalitza amb una nova conversa que, plena d'ambigüitat i cinisme, es tanca obertament de forma magistral amb un "fuck" que ja es digna de formar part de la memòria del cinema. ■

